ברכת הלחם. דמצה וברכת היין דקידוש מבעיא ליה דוקא מהו כיון [ט] דלא הנאתן הן [א]:

הדרן עלך ראוהו בית דין

אבל לא במדינה. לא בירושלים ולא בגבולים כדפירש בקונטרס והא דקתני כל עיר שראוה ושומעת תוקעין בה היינו לאחר חורבן שתיקן רבן יוחנן בן זכאי [ב] ולא"ת ומ"ש מלולב שהיה ניטל אפילו בגבולין בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע בגולב (הגזל) [וערבה] (סוכה ד' מג. ושם) שהיו מוליכין לולביהן לבהכ"נ וי"ל דשאני לולב שאינו אלא טלטול בעלמא דומיא דאמתרי במקדש לא החמירו במדינה אבל תקיעת שופר מעשה חכמה ומיהו קשיא דלאחר חורבן הבית הקילו טפי בשופר מבלולב שתיקן רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש ב"ד אבל לולב לא אבל לולב לא אשתרי כדמשמע התם דמוקי לה בהיא דמוליכין לולביהן בזמן בית המקדש ובגבולין משמע דבזמן שאין בית המקדש קיים לא אותר בשום מקום וי"ל דשופר שהוא להעלות זכרוניסם של ישראל לאביהן שבשמים לא רצו לבטל לגמרי וכיון דתקון בחד ב"ד תקון בכל מקום שיש ב"ד אע"פ שבזמן הבית לא היה אלא במקדש דוקא ועוד י"ל דבדין הוא דלולב יהיה דוחה בגבולין יותר משופר שבראש השנה לא היה יודע קביעות החדש אלא בירושלים אבל יום ראשון דלולב היה יודע בגבולין:

הא לאו מלאכה היא דאיצטריך כו'. קשיא דלרבה מי מלאכה לא איצטריך קרא דהא [ו] מכל מלאכה לא תעשו נפקא ומשום דלאו מלאכה היא איצטריך קרא וגראה לי דאי לאו מלאכה היא אם פשיטא דליכא למיסרא אבל מי מלאכה היא איצטריך קרא אבל אי מלאכה היא איצטריך קרא אבל אי מלאכה היא אמאי תשתרי משום דבתיב יום תרועה יהיה לכם ואפילו בשבת ולהכי איצטריך קרא למיסרא ויום תרועה מוקי לה בחול: **כל מלאכת עבודה לא תעשו.**

בי"ט כתיב והוה מלי לאתויי [ו] כל מלאכה לא תעשו דאף ביום שבת לא איתסר אע"ג דלא כתיב ביה עבודה [ז]: **רדיית הפת.** פירש רבינו חננאל דרייה דהכא לאחר אפייה ושרי לכתחילה ודרייה דריש מסכת שבת (דף ג:) דהתירו לו לרדות קודם שיבא לידי אפייה דאיסור סקילה או לא התירו דמשמע דאסור מדרבנן [ג] גרודה הפת בעוד שהיא עיסה דהוא כעין לש שמרכבו [ד] כשרודהו בידו ונתמם דתקן [ה] דהך דהכא נמי לא שריא אלא מדאוריתא דלמוכח בפרק כל כתבי (שבת דף קיח:) גבי מגיל פת מן התנור שמגיל מזון שלשה סעודות דקאמר כשהוא רודה לא ירדה במרדה אלא בסכין [ו] וכן תקיעת שופר אסור מדרבנן דכמוכח בפ' כסוי הדם (חולין דף פד:) דקאמרינן תקיעת שופר בגבולין תוכיח שפיקה דוחה יו"ט ואין ודאה דוחה שבת ואפילו הכי לא היו אוסרין [ז] אי לאו משום דרבה שמא יעבירנו [ח]: **שמא יטלנו ויעבירנו ארבע אמות.** הא דלא נקטו שמא יוציאנו מרשות היחיד לרשות הרבים פי' בקונטר' בסוכה (דף מג.) משום דלא פסיקא דאם הגביהו על מנת להניעו ומנלך והוציאו פטור וקשיא דגבי העברת ד' אמות נמי לא מיחייב אלא א"כ הגביהו על מנת להעבירו ד' אמות ונראה דמרשות היחיד לר"ה אית ליה הכירא [ח] וליכא למיגזר אבל בכרשות הרבים זימנין דלאו דעתיה ומעביר ארבע אמות: [ועיין תוספות מגילה ד: ותוס' סוכה מג. ותוספות ביצה יח.]: **ובינה**

ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא ת"ש [א]**דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו ת"ר** [ב]**לא יפרום אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם** [ג]**אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי להנכון במצות ובהלל** [ד]**ובמגילה אף על פי שיצא מוציא:**

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב [ה]של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בהמ"ק התקין רבן יוחנן בן זכאי [ו]שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה [ז]שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין וביבנה לא היו תוקעין אלא בב"ד בלבד: **גמ'** מנה"מ אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר [1]שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר [2]יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן [ח]ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול אמר רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן ועוד [ט] הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה [י]תקיעת שופר [יא]ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה בדרבה דאמר רבה [יב]הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזורה [יג]שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברה"ר והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה: משחרב בהמ"ק התקין רבי יוחנן בן זכאי כו': תנו רבנן פעם אחת חל ראש השנה להיות בשבת [יג]והיו כל הערים מתכנסין [יד] אמר להם רבן יוחנן בן זכאי לבני בתירה נתקע אמרו להם כבר נשמעה קרן ביבנה ואין משיבין לאחר מעשה: אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד: אמרו לו היינו ת"ק איכא ביניהו בי דינא דאקראי: אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד: אמר רב הונא

ברכת הלחם. של אכילת מצה שמברכין [ד] (לפני) המוציא: **וברכת היין.** שמברכין לפני קידוש: **מהו.** על אכילת מצה ומקדש ישראל לא תיבעי לך דחובה היכו ומפיק אלא ברכת המוציא וברכת היין מיבעיא לן שאין באות אלא לפי שהמברך צריך שיטעום ואי אפשר ליהנות בלא ברכה אי נמי לא טעים איהו אי אפשר דלא יהיב ליה לאחד מייניהו למטעם ובעי ברכה מאי: **כיון דחובה היא.** אכילת מצה חובה עליו וכן קידוש היום חובה עליו ואי אפשר שלא בהנאה והנאה אי אפשר בלא ברכה נמצאת המצוה תלויה בברכת הנאה ומפיק: **או דלמא.** ברכת ההנאה לאו חובה למצוה אתיא אלא בכל ההנאות היא עוהבת: **לא יפרום.** ברכת המוציא כדאמרינן לעיל שאינה חובה עליהם לא יאכלו ולא יברכו:

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו פוקעין. בגמרא מפרש לה: **אבל לא במדינה.** לא בירושלים ולא בגבולין: **אלא בינבה.** שהיתה שם סנהדרי גדולה בימיו וכן בכל מקום שנגלתה סנהדרין אבל לא בבית דין של עשרים ושלשה: **ועוד זאת היתה ירושלים.** בעודה בבנינה יתירה בתקיעת שבת על יבנה: **שכל עיר שרואה.** את ירושלים: **ושומעת ויכולה לבא כו'.** מפרש בגמרא [ב.] מאי תנא דקתמר ועוד: **גמ' זכרון תרועה.** ולא תרועה ממש אלא מקראות של תרועה יאמרו: **מלאכה היא.** בתמיה: **גזירה שמא יטלנו וכו'.** ובמקדש לא גזור דאין איסור שבות דרבנן במקדש: **(ג)והיו לו העיים.** שסביבות יבנה: **מסתכנים.** לשם לשמוע תקיעה משלומי בית דין לפי שהיו רגילין כן בירושלים: **בני בתיה.** גדולי הדור היו: **נדון.** אם יש לגזור אם לא במקום בית דין שמא יטלנו: **ואין משיבין לאחר מעשה.** נגמר הוא שגוזרין לעז טוענים על עצמינו: **בית דין דאקרא.** לתנא קמא תקעינן ותנא דאמרו לו סבר אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין קבוע דומיא דיבנה: ועם

ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא ת"ש [א]דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו ת"ר [ב]לא יפרום אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמהם [ג]אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי להנכון במצות ובהלל [ד]ובמגילה אף על פי שיצא מוציא:

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב [ה]של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בהמ"ק התקין רבן יוחנן בן זכאי [ו]שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד אמרו לו אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה [ז]שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקרובה ויכולה לבוא תוקעין וביבנה לא היו תוקעין אלא בב"ד בלבד: **גמ'** מנה"מ אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר [1]שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר [2]יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן [ח]ביו"ט שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול אמר רבא אי מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן ועוד [ט] הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה [י]תקיעת שופר [יא]ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה בדרבה דאמר רבה [יב]הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזורה [יג]שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירנו ד' אמות ברה"ר והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה: תנו רבנן פעם אחת חל ראש השנה להיות בשבת, אמר רבן יוחנן בן זכיי לבני בתירה נתקע, אמרו ליה נדין, אמר להו נתקע ואחר כך נדין. לאחר שתקעו אמרו לו נדין, אמר להו כבר נשמעה קרן ביבנה ואין משיבין אחר מעשה. **מתני'.** אמרו לו אחד יבנה **ואחד כל מקום שיש בו בית דין.** גם התנא קמא כך אמר התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ופרקינן איכא ביניהו בי דינא דאקראי. כלומר מקום שאין שם חכמים קבועין לבית דין, עכשיו נדמן לחכמי בית דין, ובאו שם עוברי דרך, תנא קמא סבר אין תוקעין, ותנא דאמרו לו סבר תוקעין, דגרסינן בגמרא דהמוכר פירות לחבירו ולא צימחו כל תנא בתרא לטפויי מלתא אתי, לפיכך אמרנו כי התנא דאמרו לו דהוא תנא בתרא אית ליה בי דינא דאקראי. כל מקום שיש בו בית דין. אמר רב הונא

מסורת הש"ס

(א) שבת קח: קלא:, (ב) [פסחים סט. ביצה יח:] סוכה מב: מגילה ד:, (ג) ס"פ, (ד) [ל"ל לפניהן], (ה) ר"ה דלהתמן, (ו) [אולי ל"ל לא תעשה כל מלאכה שמות כ], (ז) [וע"ל תוס' שבת קח: ד"ה והתנן], (ח) [וע"ל תוס' שבת ג.: ד"ה המיהו וכו' וע"ל בערוך ערך רד ד],

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: ויקרא כג כד
2. וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: במדבר כט א

הגהות הב"ח

(א) גמ' במקדש היכי תקעינן ועוד (הא לאו) תא"מ וכ"כ בפי' רש"י משמע דלא גרסינן לה אלא ס"ג ועוד מלאכה היא פי' בתמיה: (ב) רש"י ד"ה גזירה שמא כו' במקדש הס"ד ואח"כ ג"ל ד"ה בני בתיה כו' וד"ה נדון וכו' שמא יטלנו הס"ד ואח"כ מה"ד כבר נשמעה קרן ביבנה שהיו כל העיים שסביבות יבנה מתכנסים לשם כו' בירושלים הס"ד ואח"כ מה"ד ואין משיבין:

מוסף רש"י

אלא אם כן אוכל עמהם. שסרי הן יקולין לעשות, אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו. ואע"פ שהוא לא טעם אלא בנו שפיר דמי, ואע"פ שניכר עליה ברכת המוציא (ערובין מ:).

הדרן עלך ראוהו ב"ד

התקין רבן יוחנן בן זכאי. בימי רבן יוחנן בן זכאי מרבו הבית (יבמות נט:). אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד. כן דרכי התנאים בכל מקום דהסיעה דפסיעה ליה תנא בריתא ואותו הנאי כשבא להשמיענו שהוא שוה לו הוא שוה אחריו (סוכה כ.). הכל חייבין. ומתוך שהוא מחויב בדבר הוא בטול לגמרי ידי חובה (מגילה ד:). ויעבירנו ד' אמות ברה"ר. הוא הדין דמלי למימר ויוציא מרה"ר לרה"ר, אלא שבראש מקומות ועניים אמריגן יש לאדם להעבירה ד"א ואין לאדם להוציאה כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה ואין כאן איסור הוצאה לחוייתא ויש כאן איסור הטבה ברה"ר או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציאו ומלך לסוליאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש ביעתים כדאמרינן במסכת שבת (סוכה מג.).

מוסף תוספות

א. דבמצה איכא ברכת המצוה לאכול מצה ובבדידה ודאי מוציא לאחרים אף על פי שאינו מוציא לעצמו, וכן ברכת קידוש, אבל ברכת המוציא שבמצה וברא פרי הגפן שבקידוש שהן נהנין ובעלמא אם יצא אינו מוציא, מיבעיא לן הכא בהני מהו, מי דיינינן להו כדיבדיבין בעלמא ואם יצא אינו מוציא דהא ברכה גופה בעלמא לאו חובה היא, או דילמא כיון דהשתא חובה היא דלא סגי דלא אכיל מצה ולא מקדש וכל דמקדש אי אכיל לא סגיא דלא לבריך ונענשית כל אחת מהן כברכת המצות שהיא עמה שהיא חובה. ריטב"ש. ב. לתקוע בכל מקום שיש בו ב"ד ובירושלים היה בו ב"ד של ס"ג, ותמיה לי שחלקו לירושלים כבוד אחר החורבן יותר מליבנה שהיה בה ב"ד של ע"א. תוס' הרא"ש. ג. דאח"ל דשריא מאי קאמר התירו לו או לא התירו, ודאי התירו דליכא ביה איסורא קמייהו. תוס' ישנים. ד. מתקנו ועורכו. תוס' הרא"ש. ה. [ד]ר"ל דהתם קא מיבעיא ליה בדרייה דלאחר אפיה. תוס' ישנים. ו. והתם ה"ק התירו שבות דרבנן או לא התירו. שם. ז. כיון דאיסורא דרבנן בעלמא הוא. מי' הרי"ן. ח. דברשות היחיד מינכרא מחיצתא. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"א מהל' ברכות הלכה י סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קסז סעיף כ וסי' רעג סעיף ד וסימן תפד סעיף ג:
נח ג טוש"ע שם סי' קסז סעיף יט:
נט ד טוש"ע שם סי' תלכ סעיף ג:
א ה מיי' פ"ב מהלכות שופר הלכה ו סמג עשין מה טור ש"ע א"ח סימן תקפה סעיף ה:
ב ו ז מיי' שם הלכה ח והלכה ט:
ח נטוש"ע א"ח סימן תקפב סעיף ז:
ג ט מיי' פכ"ב מהלכות שבת הלכה ג:
ד י מיי' פ"ב מהלכות שופר הלכה ו:

רבינו חננאל

בעי רחבא ברכת הלחם של מצה שצריך לברך המוציא ועל אכילת מצה, וברכת היין של קדוש היום שצריך לברך ברכת היין וברכת קדוש היום מהו, מי אמרינן כיון דחובה היא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא. ופשטי' לה מיהא דאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי הוה מקדש לן, וכי הוו אתו אריסיה מדברא הוה מקדש להו, שמעינן מינה שאע"פ שיצא מוציא וה"א לברכת הלחם של מצה. ת"ר לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אא"כ אוכל עמהן אבל פורס לבניו ולבני ביתו כדי להנכן במצות. בהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא פשוטה היא.

הדרן עלך ראוהו בית דין

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי כולי. אוקמה רבא דמדאורייתא אפילו בבבלין שרי למתקע ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, [מ]דהא דתנא דבי ר' ישמעאל תעשו, יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, ומפני מה אסורה גזירה שמא יטלנה מי שאינו בקי וילך אצל בקי ללמוד ויעביר השופר ארבע אמות לרשות הרבים. והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה. תנו רבנן פעם אחת שחל ראש השנה להיות בשבת, אמר רבן יוחנן בן זכיי לבני בתירה נתקע, אמרו ליה נדין, אמר להו נתקע ואחר כך נדין. לאחר שתקעו אמרו לו נדין, אמר להו כבר נשמעה קרן ביבנה ואין משיבין אחר מעשה. **מתני'.** אמרו לו אחד יבנה **ואחד כל מקום שיש בו בית דין.** גם התנא קמא כך אמר התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. ופרקינן איכא ביניהו בי דינא דאקראי. כלומר מקום שאין שם חכמים

ועם בית דין. הוא דתקעינן: **אלא דאינו בירושלים פוקעין.** כשבת יחידים שאינן שלוחי ב"ד והא מילתא חסרה ממתניתין ומיבעי ליה לתרוצא הכי: **כין בזמן בית דין.** עד שם שעות שהיו בית דין יושבין: **בין שלא בזמן בית דין.** שהלכו לבתיהן: **אילא דתמציי נה וכו' מאי ועם בית דין.** הוא דתקעינן: **אלא דאינו בירושלים פוקעין.** בשבת יחידים שאינן שלוחי ב"ד והא מילתא חסרה ממתניתין ומיבעי ליה לתרוצא הכי: **כין בזמן בית דין.** עד שם שעות שהיו בית דין יושבין: **בין שלא בזמן בית דין.** שהלכו לבתיהן: **אילא דתמציי נה וכו' מאי ועם בית דין.** (בפני ב"ד) דקאמר רב הונא בזמן ב"ד דהא ליכא לפרושי הלי ועם ב"ד בפני ב"ד דהא בכל מלכים כתיב (ויקרא כה): **וכר"ה לא היו פוקעין.** כשמל להיות בשבת אלא בב"ד הגדול של סנהדרין הגדולה המקדשין את החדשים ורבי אליעזר[ד] היא: **כי מסייס שליחא דיבורא כו'.** ואף בי"ט שמל להיות בשבת דלהכי נקט יבנה: **אלא לאו דאינו ביובל פוקעין.** היחידים בין בזמן בית דין כו': **לא לעולם בזמן ב"ד והכי קאמר ביובל.** כל יחיד ויחיד תוקע בזמן ב"ד אפי' אלא בפני ב"ד וכר"ה בפני ב"ד אין אלא בפני ב"ד לא: **איסמר נמי.** כרב הונא: **אין פוקעין.** יחידים ביום"כ ביובל אלא בזמן שב"ד יושבין במקומן והתוקעין תוקעין בכל העיר: **נגעו נעמוד.** נעקרו ממושבם כדי לעמוד ולילך:

מתני' בראשונה היה לוכ ויעל במקדש שבעה. דכתיב (שם כג) ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים ובמדינה יום אחד דכתיב (שם) ולקחתם לכם ביום הראשון: **ושיהא יום הנף כולו אסור.** יום הנפת עומר כולו אסור לאכול מן החדש ומדאורייתא משהאיר מזרח מותר כדאמרינן במנחות (דף סח.) כתוב אחד אומר עד עצם היום הזה [ויקרא כג] וכתוב אחד אומר עד הביאכם וגו' [שם] הא כיצד בזמן הבית עומר מתיר ובזמן שאין עומר עצם היום מתיר: **גמ' כי אעלה ארוכה לך וגו'.** סיפיה דקרא ציון היא דורש לון לה: **מאי טעמא.** גזר עליה: **דאיכני אימה.** שיהא לנו לחוש עכשיו לכך: **הרי האיר מזרח הסיר.** הא לא היה מזמן: **אלא דאיכני בחמיסר.** שהיה שהות לקלור במועלאי י"ט ולהביאו למחר כמלומו: **מחצות היום ולהלן ליפסרי.** שהמא ולא לגזור עליה רבן יוחנן אלא על חצות היום ואי נמי מהרה יבנה ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו מחצות היום ולהלן השתא נמי ניכול שפיר אכלי ואפי' הרחוקים מירושלים שלא יאו הקרבנו יש להם לסמוך דודאי קרב כבר דאמר מר הרחוקין היו מותרין בזמן הבית מחצות היום ולהלן כו': **לא גריאה דאיכני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר אי נמי דאיכני בלילה.** רבן יוחנן חוסש לשמא יבנה (א) לשקיעת החמה או בלילה שאם עשר בחלי הלילה או סמוך לבקרו שלא יהא שהות לקלירמו והבהובו בתנור של קלאין וטחינתו והרקדתו והקרבתו על חצות ואי הוו רגילי למיכל חדש מחצות היום בזמן הזה אתי למיכל נמי ההוא יומא הכי ועבדי איסורא. ואם תאמר היכי משכחת לה דאיכני בחמיסר בי"ט ודאיכני בלילה והא קיימא לן במסכת שבועות (דף טו:) דאין בנין בהמ"ק לא בי"ט ולא בלילה הני מילי בנין בידי אדם אבל בנין בידי שמים הוא: **ובינבנה בפני בית דין אין שלא בפני ב"ד לא.** והא דלא שמע אינים קל אוניה מקל תקיעה דיחידאי היינו שהיו בתין לתקוע בפני בית דין אלא שמעו תקיעה בית דין דאותן שיצאו לחוץ להם לחזור ולתקוע דיש איסור שבות בדבר לתקוע בתחום בשבת[א]: **לא לעולם בזמן בית דין.** תימה דמכל מקום קשיא לגישנא דרב הונא לא אמר אלא בפני בית דין והכא קתני אינם בזיבנו וי"ל שיפרש דהא דלקתני בגבולין אינם בזיבנו איובל קאי ולא אלאשם השנה ב ומיהו אי גרים בגבולין בלא וי"ו ולא גרסינן ובגבולין לא יתכן לומר כן ושמא יפרש דהאי בגבולין איירי בירושלים דוקא ומיהו מבכל אלכסם (ויקרא כה) בכל מקום שבאתרן ישראל אייר:

אין תוקעין אלא בזמן שב"ד יושבין. פי' בקונטרס ביובל ונראה שאף בר"ה אתא לאשמועינן דאפי' בפני ב"ד אין תוקעין אלא כל זמן שיושבין: ונתקלקלו

ועם בית דין מאי ועם ב"ד [א]בפני בית דין לאפוקי שלא בפני בית דין דלא מתיב רבא ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה וכו' מאי ועוד זאת אילימא כדקתני זאת מיבעי ליה אלא דבירושלים תוקעין יחידין וביבנה אין תוקעין יחידין וביבנה אין תוקעין יחידין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי מסיים שליחא דציבורא תקיעה ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא [דיחידאי] אלא לאו דבירושלים תוקעין בין בזמן ב"ד ובין שלא בזמן ב"ד ובזמן ב"ד אין שלא בזמן ב"ד לא הא בזמן ב"ד מיהא תוקעין ואפילו שלא בפני ב"ד לא דאילו בירושלים תוקעין בין בפני ב"ד בין שלא בפני בית דין ובזמן ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא איכא דמתני להא דרב הונא אהא דכתיב [ב]ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם מלמד [ג]שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע אמר רב הונא ועם בית דין מאי ועם ב"ד [ד]בזמן ב"ד לאפוקי שלא בזמן בית דין דלא מתיב רבא תקיעת [א] ראש השנה ויובל דוחה את השבת בגבולין איש וביתו מאי איש וביתו אילימא איש ואשתו [ה]איתתא מי מיחייבא והא מצות עשה שהזמן גרמא היא [ו]וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אלא לאו איש בביתו ואפילו שלא בזמן ב"ד לא לעולם בזמן ב"ד מתיב רב ששת [ז]ישוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקידשו בו את החדש ובין בב"ד שלא קידשו בו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע [ח]ובר"ה לא היו תוקעין אלא בב"ד שקידשו בו את החדש [ט]ואין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע מאי אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע אילימא דביובל תוקעין יחידין ובראש השנה אין תוקעין יחידין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי הוה מסיים שליחא דציבורא תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא [דיחידאי] אלא לאו [דאילו] ביובל תוקעין בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד ובר"ה בזמן ב"ד אין שלא בזמן ב"ד לא קתני מיהת ביובל בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד לא לעולם בזמן בית דין והכי קתני ביובל בזמן ב"ד תוקעין בין בפני בית דין בין שלא בפני ב"ד בר"ה תוקעין בזמן ב"ד ובפני ב"ד איתמר נמי א"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אין תוקעין אלא כל זמן שבית דין יושבין בעי ר' זירא נגערו לעמוד ולא עמדו מהו ב"ד יושבין בעינן [י]והא איכא או דלמא זמן ב"ד בעינן וליכא תיקו: ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה וכו': רואה פרט ליושבת בנחל שומעת פרט ליושבת בראש ההר קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום ויכולה לבוא פרט למפסיק לה נהרא: **מתני'** [כ]בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש [ל]כי שיהא יום הנף כולו אסור: **גמ'** [מ]ומנלן דעבדינן זכר למקדש דאמר קרא [נ]כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה: ושיהא יום הנף כולו אסור: מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח עכשיו נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר האיר מזרח התיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר דמיבני אימת אילימא דאיבני בשיתסר הרי האיר מזרח התיר אלא דאיבני בחמיסר מחצות היום ולהלן לשתרי דהא תנן[ס] [ע]הרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא נצרכא דאיבני [פ]בחמיסר סמוך לשקיעת החמה אי נמי דאיבני בליליא (אמר) רב נחמן בר יצחק [צ]רבן יוחנן בן זכאי בשיטת

[ק]בלה מזה לאחר גי' אחרת היה לו לרבינו פנוגיא ול"ש.

בעינן והא איכא, או דילמא זמן בית דין בעינן וכבר עבר, ועלתה בתיקו. ועוד זאת היתה ירושלים כו'. תנו רבנן רואה פרט ליושבת בנחל. כלומר, הנחל מקום נמוך ואינה נראית מן הכרך. שומעת פרט ליושבת בראש ההר שאע"פ שנראית אינה שומעת. קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום. ויכולה לבא פרט לפסיק ליה נהרא, שאע"פ שהיא קרובה אינה יכולה לבוא. ירושלמי והוא שיהו כל הדרכים האלו בה, רואה ואינה שומעת כגון ירושלים מלמעלן והעיר מלמטן, שומעת ואינה רואה ההר מפסיק. רואה ושומעת [ואינה יכולה לבוא חוץ לתחום רואה ושומעת] קרובה ואינה יכולה לבוא הנחל מפסיק. [**מתני'**] **בראשונה** היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד משחרב הבית התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא ניטל הלולב במדינה שבעת ימי החג זכר למקדש, שנאמר כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה, מכלל דבעיא דרישה. **ושיהא יום הנפת העומר והוא יום** י"ו בניסן אסור לאכול מן החדש. כדכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגו', ותנן העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש, ובומן שהיה בית המקדש קיים היו יוצאין לילי יום י"ו בניסן והיו קוצרין ומביאין ומקריבין העומר, והיו השועים בירושלים מותרין לאכול החדש אחרי הקרבת העומר מיד, והרחוקין היו מותרין מחצות היום ולהלן, שדבר ברור הוא שאין ב"ד מתעצלין ולא בא חצי היום אלא שודאי נקרב העומר. ועכשיו שאין עומר אם יתירו להן החדש כשיאר המזרח, חיישינן אם ישארו העם במנהגם ויבנה בית המקדש לילי י"ו בניסן או סמוך לשקיעת החמה יום ט"ו בניסן, ונחייבו להקריב ולא [היה] בידם סיפוק לצאת ולקצוד בלילה, מפני שלא נבנה אלא בשעה דחוקה, וצריכין לצאת ולקצוד ולהביא ביום י"ו ולהכין ולהניף ולהקריב, ושמא לא יספיקו להקריב העומר אלא סמוך לשקיעת החמה. ומאחר שנבנה הבית אסורין כל ישראל לאכול חדש ואינן מותרין בו אלא אחרי הקרבת העומר. לפיכך התקין להן שיהא יום י"ו בניסן כולו אסור שלא יכשלו כשיבנה הבית. **פי' דנפיש** ע) **הוה בית המקדש,** כל מקום שצריך לומר לא היה בית המקדש מחלף ותאני נפיש הוה, כעניין דקרי לסומה סגי נהורא. **ושאר** השמועה פשוטה היא, מיהו הוצרכנו להודיע כי זו המשנה ששנינו משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי כו', עד אמר ר' יהודה והלא מן התורה הוא אסור שנאמר עד עצם היום הזה וגו', זו המשנה היא במסכת מנחות פרק ר' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת מג' סאין כו'.

ע) נראה מזה לאחר גי' אחרת היה לו לרבינו פנוגיא ול"ש.

מסורת הש"ס

ע) [קדושין כט. וש"נ], ב) נעיל כו: [וש"נ], ג) סוכה מא., ד) שם מנחות מא., ה) [סוכה מא.], ו) עירובין לב., ז) [נפרש"י דהכא ומתוס' סוכה דף מא. ד"ה לא נמי מוכח דלא היה נקטם בחמיסר], ח) [ל"ל אמר רבן], ט) בס"א: אלעזר,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא גריאה כו' מושם לשמא יבנה סמוך לשקיעת החמה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תקיעת יובל דומה כו'. כל"ל:

מוסף רש"י

מצות עשה שהזמן גרמא. שהזמן גורם לה שתהא (קדושין כט.). לתקיעה ולברכות. דבני למימר תפש ברכות ביום הכפורים של יובל (לעיל כו:) שהיו נמי מאומרים ביומכ"פ של שנת היובל מלכות זכרונות שופרות (ערכין ג:). במקדש שבעה. כדלדשינן בת"כ מושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים (ויקרא כג) ולא בגבולין ז' ימים (סוכה מא.). ובמדינה. בירושלים שאף הוא בגבולים (שם). ושיהא יום הנף. של עומר דהייט ט"ז בניסן, כולו אסור. במקדש, ובעוד המקדש קיים משקרב העומר היו אוכלין מדש בו ביום, דכתיב עד הביאכם, וכשהרב הבית מותר מן המוכיר משהאיר המזרח, כדאמר במנחות (שם.) כתוב אחד אומר עד עצם היום כתוב אחד אומר עד הביאכם וגו' [שם] הא כיצד בזמן הבית עומר מתיר ובזמן שאין עומר עצם היום מתיר: **גמ' כי אעלה ארוכה לך וגו'.** סיפיה דקרא ציון היא דורש לון לה: **מאי טעמא.** גזר עליה: **דאיכני אימה.** שיהא לנו לחוש עכשיו לכך: **הרי האיר מזרח הסיר.** הא לא היה מזמן: **אלא דאיכני בחמיסר.** שהיה שהות לקלור במועלאי י"ט ולהביאו למחר כמלומו: **מחצות היום ולהלן ליפסרי.** שהמא ולא לגזור עליה רבן יוחנן אלא על חצות היום ואי נמי מהרה יבנה ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו מחצות היום ולהלן השתא נמי ניכול שפיר אכלי ואפי' הרחוקים מירושלים שלא יאו הקרבנו יש להם לסמוך דודאי קרב כבר דאמר מר הרחוקין היו מותרין בזמן הבית מחצות היום ולהלן כו': **לא גריאה דאיכני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר אי נמי דאיכני בלילה.** רבן יוחנן חוסש לשמא יבנה (ע) לשקיעת החמה או בלילה שאם עשר בחלי הלילה או סמוך לבקרו שלא יהא שהות לקלירמו והבהובו בתנור של קלאין וטחינתו והרקדתו והקרבתו על חצות ואי הוו רגילי למיכל חדש מחצות היום בזמן הזה אתי למיכל נמי ההוא יומא הכי ועבדי איסורא. ואם תאמר היכי משכחת לה דאיכני בחמיסר בי"ט ודאיכני בלילה והא קיימא לן במסכת שבועות (דף טו:) דאין בנין בהמ"ק לא בי"ט ולא בלילה הני מילי בנין בידי אדם אבל בנין בידי שמים הוא: דין. אבל שלא בזמן בית דין לא. מתיב רב ששת שזה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות אלא שביובל דין בית דין שקידשו את החדש כול' עד אלא לאו הכי קאמר, הא קמ"ל דאילו ביובל תוקעין היו בין בזמן בית דין [ובין] שלא בזמן בית דין קשיא לרב הונא. ודחינן לא הכי קאמר, ביובל היו תוקעין בין בפני בית דין בין שלא בפני בית דין. ובראש השנה לא היו תוקעין אלא בפני בית דין ולעולם זה הוה בזמן בית דין. איתמר משמיה דרבי לעולם אין תוקעין שבית דין יושבין. בעי ר' זירא נינערו בית דין לעמוד ונזדמן דבר לעיין בו נינערו וחזרו ונתישבו והאריכו בישיבה מאי תוקעין אי לא, בית דין יושבין

מוסף תוספות

א. שלא במקום מצוה. תוס' הרא"ש. ב. דבר"ה שחל להיות בשבת דאיכא משום גזירה דרבה בעינן בפני ב"ד שיזהרום ולא יטענו כדרבה והוי נמי מילתא דאפשר שיבאו כולם לב"ד ויצאו כולם בתקיעת ב"ד, אבל גבי יובל דליתיה להאי טעמא דהא ליתי בזה כלל משום גזירה דרבה שא"כ לא היו תוקעין בו לעולם דיוהכ"פ דינו בשבת בעירום והוצאה, והא דעבי נמי בקבעיא דירחא [אף] בשאר מקומות וכיון דליתי בזה משום גזירה דרבה ומצוה על כל יחיד ויחיד לתקוע אינו בדין לחייבם לתקוע בב"ד ולא בזמן ב"ד. מיטמ"ש. ג. והכי מיבעיא ליה לר' זירא אם נינערו לעמוד מהו אי הוי כאלו עמדו ואין תוקעין אף על פי שהוא בפני ב"ד משום דזמן ב"ד בעינן כל זמן שיושבין ודינן אבל כיון שנינערו לעמוד שוב אינן דנין ולאו זמן ב"ד הוא. תוס' הרא"ש.

תורה אור השלם

1. וְהִעְבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכִּפֻּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אַרְצְכֶם: ויקרא כה ט
2. כִּי אַעֲלֶה אֲרֻכָה לָךְ וּמִמַּכּוֹתַיִךְ אֶרְפָּאֵךְ נְאֻם יְיָ כִּי נִדָּחָה קָרְאוּ לָךְ צִיּוֹן הִיא דֹרֵשׁ אֵין לָהּ: ירמיהו ל יז

רבינו חננאל

ועם בית דין. כלומר, זה התקיעה שחל להיות [בשבת] אינה אלא בפני [בית דין] בלבד זולתי ירושלם. מותיב רבא ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה שכל עיר שהיא רואה או שומעת כול'. פירוש לא תני ועוד אלא שיש שם דבר אחר [ש]ירושלים יתירה על יבנה זולתי זה, לפיכך תני ועוד. ואמרינן איזהו, אם תאמר שהיו בירושלים תוקעין יחידאין ובינבנה לא, והאמר ר' יצחק כי הוה מסיים שליח ציבורא תקיעתא ביבנה לא הוה שמע איניש קל אוניה מקל תקיעתה דיחידא. פירוי שהיו תוקעין יחידאין ביבנה כל מי שלא שמע התקיעות מפי שליח ציבור שבא מאחר שסיים, היה כל יחיד ויחיד תוקעין יחידי כדי לצאת ידי חובה שלא שמעו התקיעות מפי שליח ציבור. ואסיקנא כי היו תוקעין בזמן בית דין ואפילו שלא בפני בית דין קשיא לרב הונא. ופריק הכי קאמר, בירושלים היו תוקעין בין בפני בית דין ובין שלא בפני בית דין, ובינבנה לא היו תוקעין אלא בפני בית דין. **ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה כול'.** איכא דמתני הכי, ביום הכפורים תעבירו שופר, מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע. אמר רב הונא ועם בית דין בזמן בית דין בלבד. מותיב רבא תקיעות יובל וראש השנה דוחין אתה השבת בגבולין איש וביתו, ותריצנה בגבולין איש בביתו. ואמרינן איש בביתו דוקא ואפי' שלא בזמן בית דין. ודחינן לא לעולם איש וביתו ובזמן בית

ונתקלקלו הלוים בשיר. בתמיד של בין הערבים כדמפרש בגמרא אבל בתמיד של שחר לא תקנו שיר של י"ט א כדפירש בקונטרס לפי שברוב הפעמים אין העדים באין קודם תמיד של שחר ב ופסק יתקדש היום ספק לא יתקדש וא"ת ואמאי לא תשיב קלקולו של מוסף שלא הקריבו מוסף של ר"ח ג שאחר התמיד אין יכולין להקריבו כדדרשינן עליה השלם כפ' תמיד נשחטו ד (פסחים ל' מח: ומס) וכי תימא ה דמעלה ומלין ברגלו של מזבח דעליה השלם לא שייך אלא בהקטרה ואין מקטיר עד למחר הימא למאן דאמר כפ' המזבח מקדש (זבחים דף פז.) אין ליה מועלת ברגלו של מזבח אבל למאן דאמר מועלת מאי איכא למימר וכי תימא דהקריבו בכפ אחד על תנאי דאם יבואו עדים יהא תמיד דל"כ ומס לא יבואו עדים יהא תמיד דל"כ במאי קלקלו בתמיד דאי משום דהוי סברים שלא יבאו עדים ואמרו שיר של חול זהו הקלקול לא היה בתמיד אלא במוסף של ר"ח שאמרו עליו שיר של תמיד של חול ועוד למ"ד שלא אמרו שירה כל עיקר היינו לפי שהיו ממתינין כל שעה ושעה שמא עדיין יבאו עדים ולא היו יודעין מה שיר יאמרו והשתא אם בא עדים ולא היה להם שהות ביום לומר שיר ל"כ עדיין נתקלקלו יותר בשאר קרבנות שלא קרבו מיהו אפשר לומר דשלא באו לפיכך לא היה להם קלקול אלא בשיר וי"ל דאחר התמיד יכול להקריב מוסף של ר"ח משום דאתי עשה דרבים ודחי עשה דהשלמה ז כדאמרינן פרק השולח (גיטין דף לח:) גבי שאחר עבדו והשלימו לעשרה ח מצות דרבים שאני וגבי עשה דהשלמה אמרי' נמי בפרק תמיד נשחטו (פסחים דף עט. ומס) שנדחה מקמי עשה דפסח שיש בו כרת ובפ' שלוח הקן (חולין ד' קמא.) אמר אמרי' דעשה דמצוה דוחה עשה דשלוח משום שלום בין איש לאשתו ומיהו יש לתמוה אמאי נתקלקלו בשיר והלא בשעת נסכים היה השיר כדאמרינן בכל דוכתא (ברכות דף לה.) אין אומר שירה אלא על היין ט ואיתא בפרק שני דערכין (דף יב. ומס) ויכול להמתין מלהביא נסכים עד הלילה או עד למחר כדאיתא בהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) דמביא אחד זבחו היום ונסכו מכאן ועד עשרה ימים ובפ"ב דתמורה (דף יד.) מנחתם ונסכיהם אפילו בלילה מנחתם ונסכיהם עד למחר ונראה לי דלכתחלה יש להביא נסכים עם הזבח דאי מביא בלילה אין יכול לומר שירה כדאמרינן בפ' שני דערכין (דף יא.) מה כפרה ביום אף שירה ביום ולמחר נמי אם מביאה מבעיא לן התם (דף יב.) אם טעונין שירה דאיבעיא לה נסכין הבאים בפני עצמן כלומר שהביא קרבן צבור היום ונסכין למחר טעונין שירה או אין טעונין שירה ולא איפשטא והא דאמר ר"מ התם (דף יא.) דשיר מעכב הקרבן היינו בנסכים הבאין עם הזבח י שקרבו בשעת שחיטת הזבח דאין ביום כדאמרינן בפ' שני דתמורה (דף יד.) ואומן טעונין שירה ואפי' אם תמצי לומר דבאין בפני עצמן טעונין שירה מ"מ טוב שיביאם עם הזבח כדי שיאמרו אאכילה ושתיה כדאמר התם בערכין (דף יב.) או למא אאכילה ושתיה אמרה אמרה אשמיה לחודיה לא אמרה והשתא אם זבחו היום ונסכו מכאן עד י' ימים משמע דלכתחלה יכול לעשות כן הני מילי בקרבן יחיד דאין טעון שירה דאין אומרים שירה אלא על קרבן צבור הקבוע להם זמן כדמוכח התם בערכין (דף יא.): הזי"ו

בשיטת ר' יהודה אמרה דאמר [1]עד עצם היום הזה עד עצמו של יום וקסבר [6]עד ועד בכלל ומי סבר לה כוותיה והא מפליג פליג עליה דתנן [3]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור א"ר יהודה והלא מן התורה הוא אסור [דכתיב עד עצם היום הזה] התם ר' יהודה הוא דקא טעי איהו סבר רבן יוחנן בן זכאי מדרבנן קאמר ולא היא [4]מדאורייתא קאמר והא התקין קתני מאי התקין דרש והתקין: **מתני'** [2]בראשונה [3]היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשתהו העדים מלבוא ונתקלקלו הלוים בשיר התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה [5]ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו [7]היום קודש ולמחר קודש [8]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום: **גמ'** מה קלקול קלקלו הלוים בשיר תרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר רבי זירא אמר שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערבים אמר לו רבי זירא לאהבה בריה פוק תני להו [9]התקינו שלא יהו מקבלין עדות החדש אלא כדי שיהא שהות ביום להקריב תמידין ומוספין ונסכיהם ולומר שירה שלא בשיבוש אי אמרת בשלמא אמור שירה דחול היינו דאיכא שיבוש אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי שיבוש איכא כיון דלא אמור כלל אין לך שיבוש גדול מזה מתיב רב אחא בר הונא תמיד של ראש השנה שחרית קרב כהלכתו [10]במוסף מהו אומר [2]הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב [10]במנחה מהו אומר [3]קול ה' יחיל מדבר ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי בשבת שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו לא היה אומר בשחרית הרנינו מפני שחוזר וכופל את הפרק [11]אלא מהו אומר [4]הסירותי מסבל שכמו ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו אע"פ שחוזר וכופל את הפרק אי אמרת בשלמא כל היכא דמסתפקא אמרינן שירה דחול היינו דקאמר אומרו וכופלו אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי אומרו וכופלו שאני

בשיטת ר' יהודה אמרה דאמר. מן התורה אסור כל היום בזמן הזה דקסבר עד ועד בכלל: **א"ר יהודה גרסי' ולא גרסי' אמר לו ר' יהודה.** שהרי לא רצה מימיו אבל תמה בדורו על תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואמר מה מידוש חידש ר' יוחנן בן זכאי והלא מן התורה אסור: **מדרבנן קאמר.** כלומר הוא בא לגזור עליו משום ההוא טעם דלעיל [ע"א] דשמא יבנה: **דרש והתקין.** דרש להם המקרא והתקין שינהגו איסור לפי שעד עכשיו היה היתר בדבר משקרב העומר שהעומר מתיר: **מתני' בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת.** בגמרא מפרש: **נוהגים אותו היום קודש.** בר"ה קאי דמשחשכה לילי עשריס ותשעה נהגו בו קודש שמא יבואו עדים מאחר ויקדשוהו ב"ד ונמצא שהלילה הזה ליל י"ט הוא וכן למחר כל היום עד המנחה ואם באו עדים קודש המנחה ב"ד מקדשים את החדש וגודע שיפה נהגו בו קודש ואם מן המנחה ולמעלה באו אע"פ שאין ב"ד מקבלין אותן לקדשו היום ויעברו את אלול ויקדשוהו למחר אעפ"כ גומרים אותו בקדושה ואסור במלאכה דלמא אתי לזלזולי ביה לשנה הבאה ויעשו בו מלאכה כל היום וימרו אשתקד נהגו בו קודש חגם ומן המנחה ולמעלה חזרו ונהגו בו חול:

גמ' ה"ג **מאי קלקול קלקלו הלוים בו'** ולא גרסינן **פ"ר: הלא תרגימו.** בבבל: **שלא אמרו שירה כל עיקר.** בתמיד של בין הערבים לפי שלא ידעו מה שיר יאמרו שמא עוד סוף העדים לבוא היום ושיר של י"ט ים לומר או לא יבואו ומנמא שהוא חול. אבל בתמיד של שחר אין ספק שמתוך שברוב הפעמים אין העדים באין קודם תמיד של שחר וספק יתקדש היום ספק לא יתקדש לא תקנו שיר של י"ט שחרית בר"ה כדתני לקמן תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו אבל לתמיד של בין הערבים תקנו שיר של י"ט שכבר באו העדים לפיכך אותה שנה שנשתהו לבא לא ידעו מה יאמרו: **פוק תני להו.** לבני בבל שהאומרים לא אמרו שירה כל עיקר שהם להם בריאתא זו שממנה ילמדו שאמרו שיר של חול: **קרב כהלכתו.** אומרים הלוים על נסכיו שיר של חול כמשפט היום כמו שאנו שויים במסכת תמיד (פ"ז משנה ד) השיר שהלוים היו אומרים בבית המקדש הראשון כו': (א) הרי'ו לאלהי יעקב. וכל המזמור הוא שיר של ממשי בשבת בשחרית בחול ואומרין אותו על מוספי ר"ה לפי שהוא יום תרועה: **קול ה' יחיל מדבר.** כדי להזכיר בר"ה זכות קול שופרות של ממן תורה: **ואם חל ר"ה בחמישי בשבת.** ובאו עדים קודם תמיד של שחר: **לא היו אומרים שחרית.** שיר של חול דהיינו הרנינו מפני שחוזר וכופלו שיר במוסף: **הפרק.** המזמור: **הסירותי מסבל שכמו.** משום דבר"ה יש יוסף מבית המקדש: **ואם באו עדים.** בחמישי בשבת אחר תמיד של שחר דבשעת שיר של תמיד לא היו יודעין אם יתקדש היום וי"ל הסירותי אז שמא חול הוא ושירו הרנינו יאמרו [הרנינו] מספק ויחזרו ויאמרו אותו במוסף ומנמא שבפלוגתו: **אע"פ שהפרק שלו אומרו וכופלו.** אע"פ שהפרשה של מזמור זה תהא אמורה וכפולה היום: שאני

ריב"ז למה תלה הדבר בעצמו דמשמע לעשות סייג בא, והלא מן התורה הוא אסור (שם). אמר ר' יהודה. לתנא דמתני' וכי ר' יוחנן התקין, והלא מן התורה הוא אסור. נזכר שאין בית המקדש קיים, שנאמר עד עצם ועד ועד בכלל משמעי קלא דמוקי בגמ' (מנחות סח.). דרש. המקרא עד ועד בכלל, והתקין. לפי שהיו רגילים לאכול חדש מחלות והלכו כההיא דבית קיים עד עכשיו, הוצרך לתקן (סוכה מא:). כל היום. יום שלשים של אלול, ומבערב היו אסורין במלאכה שמא יתקדש החדש למחר ומנמא שהלילה הזה יו"ט, שכן כל היום מלפנין לעדות רואי הלבנה אולי יבואו, וכל שעה שבאתן עד שתחשך היו מקבלין עדותן ומקדשין החודש בו ביום (ביצה ה:). עד המנחה. עד הקרבת תמיד של בין הערבים, אבל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המחרת ליום הכפורים וקומה, ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה אע"פ שאין מונין למועדות מהיום, לא הוצרכו לומר אלא בהאי אנשים, אבל באו אנשים אחרים אין מעברין אותו אלא מן המנחה ולמעלה, כן נוהגין ומונין אותו בקדושתו ריב"ז לפי שהיו אנשים, אבל אם באו אנשים אחרים אין מעברין אותו בקדושתו

ועוד מותבינן עליהן תמיד של ראש השנה בשחרית קרב כהילכתו. כלומר אם חל להיות בשני אומרים בתמיד של שחר שירה גדול ה' ומהולל מאד שהיא שירה של יום שיני. וכן בשאר הימים בתמיד של שחר אומרים שירה של אותו היום, אבל במוסף אומרים הרנינו לאלהים עוזנו וגו', במנחה אומרים על התמיד של בין הערבים שירה קול ה' יחיל מדבר וגו'. ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו אינו אומר בשחר הרנינו מפני שנמצא אומרו וכופלו, אלא [אומר] על תמיד של שחר הסירותי מסבל שכמו וגו'. ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אע"פ שאמרו על תמיד של שחר הרנינו לאלהים עוזנו, חוזר ואומ[ר] על המוסף. ובשיר לדברים שאתם אומרים כל היכא דאיכא חשש שמא יבואו עדים אין אומרים שירה של חול כלל, אמאי תני אע"פ שחזור וכופלו לאו מכלל שאומ' שירה של חול כ' זירא.

(שם ה.). **שאמרו שירה של חול.** שהיו מקבלים שלא יבאו עוד והיום חול ונמצא נמלא שהוא קדש, ובכל שחר אין עושות בתמיד של שחר תפילו הוקדש החדש קודם הקרבתו, שיר של חול היו אומרים, לפי שבהוא הפעים אין העדים ממהרים לבא כל כך (שם).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"י מהלכות מלכות אסורות הל' ג:
יח ב מיי' פ"ג מהל' קידוש החדש הל' ה:
יט ג ד מיי' שם הל' ו:
כ ה מיי' שם הל' ה:
כא ו ז ח מיי' פ"ו מהל' תמידין הל' ט:

תורה אור השלם

1. וְלִחֶם וְקָלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הֲבִיאֲכֶם אֵת קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם: ויקרא כג יד
2. הָרִנְנוּ לֵאלֹהִים עֻזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב: תהלים פא ב
3. קוֹל יְיָ יָחִיל מִדְּבָר יָחִיל יְיָ מִדְּבַר קָדֵשׁ: תהלים כט ח
4. הֲסִירוֹתִי מִסֵּבֶל שִׁכְמוֹ כַּפָּיו מִדּוּד תַּעֲבֹרְנָה: תהלים פא ז

מוסף תוספות

א. שהרי אפי' באו קודם הקרבת תמיד של שחרית היו אומרים שיר של חול. תוס' ביצה ה. ד"ה ומקלקלו. ב. דלא שכיחי שיבואו עדים קודם הקרבתו. תוס' יומא. ג. דכשבאו עדים מן המנחה ולמעלה כבר הקריבו התמיד. תוס' ביצה שם. ד. עליה השלם כל קרבנות כלן שעל תמיד של שחר היו משלימין כל הקרבנות ולא היו מקריבין שום קרבן אחר תמיד של בין הערבים. מ' סר"ן. ה. יכולין לשחוט המוסף ולזורק דמו. תוס' בכל"ש. ו. ואח"כ יביאו את התמיד ושאר קרבנות. תוס' ביצה שם. ז. משום דאלים טפי. מ' הר"ן. ח. דהמשחרר עבדו עובר בעשה וקאמר התם דר' אליעזר נכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה משום. תוס' בכל"ש. ט. פירוש אין אומרים שירה על שום אכילת מזבח כגון זריקת דמים ונסוך המים כי אם על היין אבל ודאי מצינו שירה בלא יין כגון הלל שבשחיטת פסחים. תוס' ברכות לה. ד"ה שאין. י. וקידשן שחיטת הזבח דהוי כי זבח גופיה. רש"י תמורה יד.

רבינו חננאל

[**מתני'**] **בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום** כו'. תנו רבנן מה קלקול קלקלו הלוים בשיר ששנינו במשנתנו ונתקלקלו הלוים בשיר, הכא תרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר, ר' זירא אמר שאמרו שירה של חול על תמיד של בין הערבים ולא אמרו קול ה' יחיל מדבר, שהיא שירת ראש השנה במנחה, ואמר ר' זירא לאהבה בריה צא אמור להן להללו דתרגימו שלא אמרו שירה כל עיקר, והתניא התקינו שלא יהו מקבלין עדות החודש אלא אם יש שהות ביום כדי להקריב תמידין ומוספין ונסכיהן, וכדי שיאמרו שירה שלא בשיבוש, בשלמא לדידי כולי. ודהו כיון דלא אמרו כלל אין שיבוש גדול מזה.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קרב כהלכתו כו' ביום כראשון כו' הכ"ל ואמ"כ מה"ד הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב:

מוסף רש"י

שיין לעמוד קודם **הרי האיר** מזרח המיר. ושפיר קאמר דיהואל דהאיר המזרח ולין מקדש בעוי אשתרי ליה בחדש (שם). אלא דאיבעי בחמיסר. לו קודם לכן דכי מטא שיתסר לא המיר האיר המזרח שהרי המקדש בעוי, הלכך אכלי חיטורא וגזר ריב"ז שמא משום הכנה יומא, מחצות היום ולהלן לשחרי. דשמא דלא נמי אכלי הכנה יומא מחצות היום ולהלן בכירכא דמעיקרא נכלי ולילא איסורא דוחלי קרב העומר (שם). הרהרוקין. מירוגלים לא היו ריאין ולא היו שומעין שעת הקרבת העומר, מוחדרין. בחדש. מחצות היום ולהלן. לפי שיודעים שאין בית דין מתעצלין בו מלהקריבו קודם חצות (שם). לא צריכא כו' דאיבעי בלילא. כלומר לשמא יבנה בלילא מיים ולא יהיו פעיים לקלוי העומר עד שמנן ליום ויש טורם הרבה בעומר שהיו מייבשין אותו בכבוש של קלאים ומוכרן אותו שיחובו מימיו ומוזמנין אותו בדמים של גרוסות ומעיפין אותו בי"ג נפה בנפה בדקה כדאמרינן התם (מנחות סו.) חיב שלא יוכלו להתעפר בו מתחילת לילה לא יספיקו להקריבו למחר קודם חצות, אי נמי דאיכא בחמיסר שמוך לשקיעת החמה, והיא היא, ואי קשיא דבלילא מיגו נבנה בר"ל בשבועות (טו:) דאין בית המקדש בלילה כדמיב ויהיו הקיים, ולא בחמיסר שהוא יו"ט, דקר"ל בשבועות (שם) דאין בנין בית המקדש דוחה יו"ט, הני מילי בנין הבנוי בידי אדם, אבל מקדש העתיד שאינו מלפין בנוי ומשוקלל הוא יבנה ויבא משמים, שנאמר (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך (סוכה מא.).

עד כאן מעמוד קודם

בשיטת ר' יהודה אמרה. לאותה שיטה שהיה ר' יהודה, שהיה מתלמידי תלמידיו, דוהש אחריו, דרש גם הוא בימיו (סוכה מא.). **עד עצמו של יום.** כל היום קרוי עצם היום (שם מא:). **וקסבר עד ועד בכלל.** ולא דרש עד ולא עד בכלל להמיהו בהאיר מזרח כי ליכא עומר, והכי ממוקמא קראי אין עומר עד עצם ועד בכלל, יש עומר עד הביאכם (שם). **והא מיפלג פליג.** ר' יהודה פליג, שאינו שאומר ר' יהודה בדורו על תקנת ר' יוחנן בן זכאי (שם). **ר' יהודה אמר לו.** לרבי זירא (שם). **פוק תני להו.** לבני בבל (ביצה ה:). **התקינו שלא יהו מקבלין עדות החדש.** אלא כדי שיהא שהות ביום להקריב תמידין ומוספין ונסכיהם ולומר שירה שלא בשיבוש (שם). **אי אמרת בשלמא.** אם אמרת בשלמא אמור שירה דחול היינו דאיכא שיבוש. **אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי שיבוש איכא.** אם אמרת לא אמרו שירה כל עיקר מאי שיבוש איכא (שם). **אין לך שיבוש גדול מזה.** אין לך שיבוש גדול מזה שאמרו שירה כל עיקר (שם). **מתיב רב אחא בר הונא.** מקשה רב אחא בר הונא (שם). **תמיד של שחר השנה שחרית קרב כהלכתו.** אם אמרת בשלמא אמרו שירה דחול היינו דאיכא שיבוש אלא אי אמרת לא אמרו שירה כל עיקר מאי שיבוש איכא (שם). **מהו אומר.** מה אומר שירה (שם). **הרנינו לאלהים עוזנו.** שירה של תמיד (שם). **במנחה מהו אומר.** מה אומר שירה (שם). **קול ה' יחיל מדבר.** שירה (שם). **ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי בשבת.** ובזמן שחל ראש השנה להיות בחמישי בשבת (שם). **שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו.** שהשירה שלו הרנינו לאלהים עוזנו (שם). **לא היה אומר בשחרית הרנינו.** לא היה אומר בשחרית הרנינו (שם). **מפני שחוזר וכופל את הפרק.** מפני שחוזר וכופל את הפרק (שם). **אלא מהו אומר.** אלא מה אומר (שם). **הסירותי מסבל שכמו.** הסירותי מסבל שכמו (שם). **ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו.** ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו (שם). **אע"פ שחוזר וכופל את הפרק.** אע"פ שחוזר וכופל את הפרק (שם). **אי אמרת בשלמא כל היכא דמסתפקא אמרינן שירה דחול היינו דקאמר אומרו וכופלו אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי אומרו וכופלו.** אי אמרת בשלמא כל היכא דמסתפקא אמרינן שירה דחול היינו דקאמר אומרו וכופלו אלא אי אמרת לא אמור כלל מאי אומרו וכופלו (שם). **שאני.** שאני (שם).

שאני התם דשירה דיומיה היא. דלעולם כל היכא דמסתפקא מילתא כגון במנחה דאי היום קודש לא שייך למימר דחול ואי הוא חול לא שייך למימר דקודש לא אמרינן כלל והכא היינו טעמא דאמר שירה דחול בחמישי בשבת דשירה דיומיה היא שיר הלוי ליאמר היום הוא ואפי' בראש השנה נאמרת שירת חמול בכל תמידי השחר אלא בחמישי בשבת היו מחלפין אותו משום כפילה הלכך כי מסתפקא לן משום ספק כפילה לא מבטלינן שיר של תמיד: **לה' הארץ.** כל המזמור: **שקנה.** שמיס וארץ: **והקנה.** תבל ליושבי בה כלומר קונה כדי להקנות: **ושניו בעולמו.** ימיהי שלא נבראו המלאכים **עד יום שני:** **שחילק מעשיו.** הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים ונתעלה וישב במרום דוגמת שכנו בעיון והר קדשו: **שגילה ארץ.** מקום מלא עדתו שנאמר (בראשית ח) ותראה היבשה בשלישי נאמר: **שברא חמה.** ברביעי: **שברא עופות ודגים לשבח לשמו.** כשהאדם רואה עופות משוטים זה מזה ונותן שבח לשמי שבראם: **ליום שהולו שבת.** שעתיד העולם להיות חרב ואין אדם וכל המלאכות שובתות על אומו יום אומרים שיר של שבת: **מה ראה ר' עקיבא לחלק בין הפרשיות הללו.** שכל שבת ימים נאמרין הפרקים הללו על שם שעבר ושל (ח) שבת על שם להבא: **וקא מיפלגי בדרך קטינא.** ר' נחמיה לית ליה דרך קטינא אלא דאפילו הלכך ליכא למימר על שם יום אחד שהולו שבת דהא תרי גינהו: **כמוספי דשבתא.** מאי שיר אמרי: **זוי"ו ל"ך.** פרשת שירת האזינו חולקים אותה לשנה פרקים הראשון האזינו השני זכור ימות עולם השלישי יוכבהו על במותי ארץ הרביעי ויראו ה' וינאץ עד כאן שנה פסוקים לפרק ומכאן ואילך שמונה פסוקים לפרק חמישי לולי כעס אויב אגור השני כי ידין ה' עמו: **דרך חלוקין.** פירקי השירה הזאת כאן: **כך חלוקין בני הכנסת.** כך קולמין אותה שנה הקולמין בספר תורה והשביעי קולא מן השירה ולהלן: **אז ישיר.** שירת היס השירה: **ומי כמוכה.** עד סוף השירה: **ואז ישיר.** ישראל דעלי בלא (במדבר כא): **הולהו בחד שבתא אמרי להו.** הלוים והיו חולקים הפרקי' בנעימת הקול להפסיק ובמחלפות כלי שיר ובתקיעת חצוצרות:

שאני התם דשירה דיומיה היא תניא [ח] רבי יהודה אומר משום ר"ע [8] בראשון מה היו אומרים [1] לה' הארץ ומלואה על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו בשני מה היו אומרים [2] גדול ה' ומהולל מאד על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן [ט] בשלישי היו אומרים [3] אלהים נצב בעדת אל על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו ברביעי היו אומרים [4] אל נקמות ה' על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן בחמישי היו אומרים [5] הרנינו לאלהים עוזנו על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו בששי היו אומרים [6] ה' מלך גאות לבש על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן בשביעי היו אומרים [7] מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת א"ר נחמיה [ט] ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו אלא בראשון שקנה והקנה ושליט בעולמו בשני שחילק מעשיו ומלך עליהם [ג] בשלישי שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו ברביעי שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן בחמישי שברא עופות ודגים לשבח לשמו בששי שגמר מלאכתו ומלך עליהם בשביעי על שם ששבת וקמיפלגי בדרב קטינא [ג] דאמר רב קטינא שיתא אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב שנאמר [8] ונשגב יי' לבדו ביום ההוא [ז] (אמר אביי) תרי חרוב שנאמר' [9] יחיינו מיומים במוספי דשבתא מה היו אומרים אמר רב [ה] ענן בר רבא אמר רב [ב] הזי"ו ל"ך ואמר רב חנן בר רבא אמר רב [2] כדרך שחלוקים כאן כך חלוקין בבית הכנסת [ד] במנחת' דשבתא מה היו אומרי' אמר רבי יוחנן [11] אז ישיר ומי כמוך [10] ואז ישיר איבעי' להו הני כולהו בחד שבתא אמרי להו או דלמא כל שבתא ושבתא אמרי חד תא שמע [ה] דתניא א"ר יוסי עד שהראשונה אומרת אחת שניה חוזרת שתים שמע מינה כל שבתא ושבתא אמרי חד שמע מינה אמר רב יהודה בר אידי א"ר יוחנן [ו] עשר מסעות נסעה שכינה מקראי וכנגדן גלתה סנהדרין מגמרא [ז] עשר מסעות נסעה שכינה מקראי מכפרת לכרוב [ז] (ד) ומכרוב לכרוב ומכרוב למפתן וממפתן [א] לחצר ומחצר למזבח וממזבח לגג ומגג לחומה ומחומה לעיר ומעיר להר ומהר למדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה [ט] שנאמר [12] אלך אשובה אל מקומי מכפורת לכרוב מכרוב לכרוב ומכרוב למפתן דכתיב [13] ונועדתי [לך שם ודברתי] אתך מעל הכפורת [ט] וכתיב [14] וירכב על כרוב ויעף וכתיב [15] וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית וממפתן לחצר דכתיב [16] וימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד ה' מחצר למזבח דכתיב [17] וראיתי את ה' נצב על המזבח וממזבח לגג דכתיב [18] טוב לשבת על פנת גג מגג לחומה דכתיב [19] והנה ה' נצב על חומת אנך מחומה לעיר דכתיב [20] קול ה' לעיר יקרא ומעיר להר דכתיב [21] ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמד על ההר אשר מקדם לעיר ומהר למדבר דכתיב [22] טוב שבת בארץ מדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה דכתיב אלך אשובה אל מקומי [ו] וגו' א"ר יוחנן ששה חדשים נתעכבה שכינה לישראל במדבר שמא יחזרו בתשובה כיון שלא חזרו אמר תיפח [ו] עצמן שנאמר [23] ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם ותקותם מפח נפש [ו] וכנגדן גלתה סנהדרין מגמרא מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים ומירושלים ליבנה ומיבנה

[ח] תמיד פ"ז [מ"ד חגות ד ר"ע, ב] פ"ח [מ"ד ר"ע, ג] פ"ט [מ"ד ר"ע, ד] ר"ל אבי אמרן, ה] פ"ט חגג, ו] [אבות דר"נ פל"ד ע"ס], ז] על דרך דבריה תורה כלשון בני אדם, ח] ומכרוב לכרוב אינו מן המנין עפרקא ובאמת בע"א לא גרים לה כלל:, ט] בכמ"י ליתא לפסוק, דק"ס, י] [פי"ב ס"ס],

תורה אור השלם

1. לְדָוִד מִזְמוֹר לַיי הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיֹשְׁבֵי בָהּ:
תהלים כד א
2. גָּדוֹל ייְ וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ:
תהלים מח ב
3. מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט:
תהלים פב א
4. אֵל נְקָמוֹת ייְ אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ:
תהלים צד א
5. הָרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב:
תהלים פא ב
6. ייְ מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ לָבֵשׁ ייְ עֹז הִתְאַזָּר אַף תִּכּוֹן תֵּבֵל בַּל תִּמּוֹט:
תהלים צג א
7. מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת:
תהלים צב א
8. עֵינֵי גְבֹהוּת אָדָם שָׁפֵל וְשַׁח רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׂגַּב ייְ לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:
ישעיהו ב יא
9. יְחַיֵּנוּ מִיָּמִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִמֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו:
הושע ו ב
10. מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם ייְ מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה פֶלֶא:
שמות טו יא
11. אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר עֲנוּ לָהּ:
במדבר כא יז
12. אֵלֵךְ אֲשׁוּבָה אֶל מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר יֶאְשְׁמוּ וּבִקְשׁוּ פָנָי בְּצַר לָהֶם יְשַׁחֲרֻנְנִי:
הושע ה טו
13. וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
שמות כה כב
14. וַיִּרְכַּב עַל כְּרוּב וַיָּעָף וַיֵּרָא עַל כַּנְפֵי רוּחַ:
שמואל ב כב יא
15. וּכְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נַעֲלָה מֵעַל הַכְּרוּב אֲשֶׁר הָיָה עָלָיו אֶל מִפְתַּן הַבַּיִת וַיִּקְרָא אֶל הָאִישׁ הַלָּבֻשׁ הַבַּדִּים אֲשֶׁר קֶסֶת הַסֹּפֵר בְּמָתְנָיו:
יחזקאל ט ג
16. וְהָרָם כְּבוֹד ייְ מֵעַל הַכְּרוּב עַל מִפְתַּן הַבַּיִת וַיִּמְלָא הַבַּיִת אֶת הֶעָנָן וְהֶחָצֵר מָלְאָה אֶת נֹגַהּ כְּבוֹד ייְ:
יחזקאל י ד
17. רָאִיתִי אֶת אֲדֹנָי נִצָּב עַל הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הַךְ הַכַּפְתּוֹר וְיִרְעֲשׁוּ הַסִּפִּים וּבַצְּעֵם בָּרֹאשׁ כֻּלָּם וְאַחֲרִיתָם בַּחֶרֶב אַהֲרֹג לֹא יָנוּס לָהֶם נָס וְלֹא יִמָּלֵט לָהֶם פָּלִיט:
עמוס ט א
18. טוֹב לָשֶׁבֶת עַל פִּנַּת גָּג מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וּבֵית חָבֵר:
משלי כא ט
19. כֹּה הֶרְאַנִי וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל חוֹמַת אָנֹךְ וּבְיָדוֹ אָנֹךְ:
עמוס ז ז
20. קוֹל ייְ לָעִיר יִקְרָא וְתוּשִׁיָּה יִרְאֶה שְׁמֶךָ הוֹשִׁיעָה מַטֶּה וּמִי יְעִדָּךְ:
מיכה ו ט
21. וַיַּעַל כְּבוֹד ייְ מֵעַל תּוֹךְ הָעִיר וַיַּעֲמֹד עַל הֶהָר אֲשֶׁר מִקֶּדֶם לָעִיר:
יחזקאל יא כג
22. טוֹב שֶׁבֶת בְּאֶרֶץ מִדְבָּר מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וְכָעַס:
משלי כא יט
23. וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה וּמָנוֹס אָבַד מִנָּהֶם וְתִקְוָתָם מִפַּח נָפֶשׁ:
איוב יא כ

הגהות הב"ח

(ח) גמ' שחילק מעשיו ומלך עליהן ונתעלה וישב במרום כשליט היו אומרים: (ט) שם אמר רבי נחמיה וכי מה ראה ר"ע לחלק: (ג) שם ומלך עליהם ונתעלה וישב במרום כשליט שגילה: (ד) שם מבפנים לכרוב ומכרוב למפתן כו' כל"ל ומיכרוב ומכרוב לכרוב ממתן: (ה) שם אחר מעל הכפורת (וכתיב ויעלו על כרוב ויעף) תפ"מ וע"ש רש"י לא גרס לה: (ו) שם אלך אשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ל"ש יוחנן: (ז) שם אמר תיפח נפשן שנאמר: (ח) רש"י ד"ה מה ראה כו' שעבר ושל יום שבת: (ט) ד"ה עד שהראשונה אינרת המוספין אומרת פעם אחת: (י) ד"ה שניה כו' אל תמיד בין הסדרים חוזרת חלילה שתים לשבת כו' כל"ל והל"ש: (כ) ד"ה ומנחת לגג ההיכל ומגג: (ל) ד"ה ויוכבו כו' ונועדתי לך שם וגומר וכתיב וכבוד: (מ) ד"ה נצב על כו' דורות הכרכה מתנבא היה על הבתיר:

הגהות הגר"א

[א] גמ"ר וממפתן לגג ומגג למזבח ומחצר למזבח ומזבח לחומה:

מוסף רש"י

שיתא אלפי שני הוה עלמא. שבת אלפים שנים נגזר על העולם להתקיים כמנין ימי השבוע וביום השביעי שבת וכשבעת אלפים נוח לעולם (ע"ז ט:). **רחד חרוב.** שאלף שנה יהיה חרוב תוך משבת אלפים אלו, דהיינו אלף שביעי (סנהדרין צז:).

מוסף תוספות

א. וא"ב לפי גרסא זו דמסכת סופרים כמו כן לא גרים ירכבהו דליכא אלא תרי קראי מן ירכבהו עד וישמן אלא גרס כמצאהו או ה' בדד ינחנו. תוס' יומס.

רבינו חננאל

ודחינן שני יום חמישי דהדרינו שירה של ראש השנה היא ואינה שירת חול, לפיכך אומר אותה ואפי' בשחרית. אבל זולתי יום חמישי היכא דאיכא חשש שמא יבואו עדים (שמא) אין אומרים שירה כלל. תניא ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא בראשון מהו אומר לה' הארץ ומלואה וגו'. ובימים ראשון בבראו שמים וארץ על שם שקנה, כדכתיב קונה שמים

כב א ב מיי' פ"ו מהל' תמידין הל' ט [טור מ"ח סימן קלג]:
כג ג מיי' שם [וסי"ג מהל' תפלה דין ה' טוס"ע מ"ח סי' תכח סעיף ה רב אלפס פ' הקורא את המגילה עומד ד' ע"ר]:
כד ד ה מיי' פ"ו מהל' תמידין הלכה ט:
כה ו מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה יב:

(ח) גמ' שחילק מעשיו ומלך עליהן ונתעלה וישב במרום כשליט היו אומרים: (ט) שם אמר רבי נחמיה וכי מה ראה ר"ע לחלק: (ג) שם ומלך עליהם ונתעלה וישב במרום כשליט שגילה: (ד) שם מבפנים לכרוב ומכרוב למפתן כו' כל"ל ומיכרוב לכרוב ממתן: (ה) שם אחר מעל הכפורת (וכתיב ויעלו על כרוב ויעף) תפ"מ וע"ש רש"י לא גרס לה: (ו) שם אלך אשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ל"ש יוחנן: (ז) שם אמר תיפח נפשן שנאמר: (ח) רש"י ד"ה מה ראה רשע"ר ד"ה מה ראה שעבר ושל יום שבת: (ט) ד"ה עד שהראשונה אינרת המוספין אומרת פעם אחת: (י) ד"ה שניה כו' אל תמיד בין הסדרים חוזרת חלילה שתים לשבת כו' כל"ל והל"ש: (כ) ד"ה ומנחת לגג ההיכל ומגג: (ל) ד"ה ויוכבו כו' ונועדתי לך שם וגומר וכתיב וכבוד: (מ) ד"ה נצב על כו' דורות הכרכה מתנבא היה על הבתיר:

הגהות הגר"א

[א] גמ"ר וממפתן לגג ומגג למזבח ומחצר למזבח ומזבח לחומה:

מוסף רש"י

שיתא אלפי שני הוה עלמא. שבת אלפים שנים נגזר על העולם להתקיים כמנין ימי השבוע וביום השביעי שבת וכשבעת אלפים נוח לעולם (ע"ז ט:). **רחד חרוב.** שאלף שנה יהיה חרוב תוך משבת אלפים אלו, דהיינו אלף שביעי (סנהדרין צז:).

מוסף תוספות

א. וא"ב לפי גרסא זו דמסכת סופרים כמו כן לא גרים ירכבהו דליכא אלא תרי קראי מן ירכבהו עד וישמן אלא גרס כמצאהו או ה' בדד ינחנו. תוס' יומס.

רבינו חננאל

ודחינן שני יום חמישי דהדרינו שירה של ראש השנה היא ואינה שירת חול, לפיכך אומר אותה ואפי' בשחרית. אבל זולתי יום חמישי היכא דאיכא חשש שמא יבואו עדים (שמא) אין אומרים שירה כלל. תניא ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא בראשון מהו אומר לה' הארץ ומלואה וגו'. ובימים ראשון בבראו שמים וארץ על שם שקנה, כדכתיב קונה שמים

ארץ. והקנה, שנאמר והארץ נתן לבני אדם. והוא שליט בעולמו, שנאמר לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. בשני אומר בעיר אלהינו הר קדשו, על שם שחילק מעשיו, שנאמר ויהי מבדיל בין מים למים, כך חילק הקב"ה ובחר בירושלים ונקראת עיר אלהינו ושכינתו בה. בשלישי אומר [אלהים] נצב בעדת אל וגו', על שם שגילה ארץ בחכמתו, כדכתיב ותראה היבשה והכינה לעדתו שקיבלו משפטיו, כדכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. פירוש אילולי ישראל שקיבלו בריתי להגות בה יומם ולילה, לא שמתי שמים וארץ. רביעי וחמישי וששי פשוטין הן. הללו כולן השירות על שם מעשיו של הקב"ה. בשביעי מזמור שיר ליום השבת. ליום שעתיד להיות כולו שבת. כלומר אלף שנה שהוא יומו של הקב"ה ואחר כך תחיית המתים. אמר ר' נחמיה מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו. כלומר, ששה ימים על שם מעשיו של הקב"ה, יום השביעי ליום שכולו שבת. אלא גם יום שביעי על שם מעשיו הוכנה השירה הזאת. וכן פירשוה, מזמור שיר ליום השבת על שם ששבת כדכתיב ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת. וקמיפלגי ר' נחמיה ורבנן בהאי סברא, חכמים סברי שיתא אלפי שני הוי עלמא וחד אלפא חרבן, ו) שנאמר יחיינו מיומים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. ור' נחמיה סבר תרי אלפי הוי חרבן שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. במוספי דשבתא מאי אמר, הזי"ו ל"ך. פי' מהאזינו עד זכור ימות עולם. וקורין אותה שירה במוסף של שבת. ובשבת אחרת קורין מזכור עד ויכבהו. וכן בכל שבת ושבת קורין אחת. נמצאו שש שבתות בשירת האזינו, וכשישלימו שש שבתות חוזרין כך לעולם. ובמנחה בשבתות [מה היו] אומר', שבת ראשונה במנחה אומר אז ישיר משה, שנייה מי כמוכה באלים, שלישית אז ישיר ישראל, וכשישלימו חוזרין. נמצאת שירת האזינו נקראת בשש שבתות ואח"כ חוזרין, ואילו שלש שבתות חוזרין. נמצאת שירת אז ישיר חוזרין בה פעמיים עד שתשלים שירת האזינו לחזור. וזהו פי' עד שהראשונה והיא שירת האזינו חוזרת אחת, שנייה שירת המנחה בשבת חוזרת שתים. ש"מ דהני שלש כל שבת אומר אחת מהן במנחה. אמר רבא כדרך שחולקין בפסוקים של שירת האזינו כאן כמות שאומר הזי"ו ל"ך, כך חולקים בקריאתם בספר תורה בכנסת.

ו) שנג' ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ור' נחמיה סבר דתרי תרוא שנאמר יחיינו מיומים וכו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות